

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-607860-I/09/MK/KML

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00

Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, dnia 8 maja 2009 r. r.

Pan
Andrzej Czuma
Minister Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa

Wielce Honorowy Panie Ministrze.

Konstytucja RP stanowi, iż przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Ustawa zasadnicza ustanawia także zakaz dyskryminacji z jakiegokolwiek przyczyny. W tym kontekście, uwzględniając także prawo i zalecenia organizacji międzynarodowych, których Polska jest członkiem, a także wpływające do mnie skargi obywateli oraz ich organizacji, chciałbym przedstawić Panu Ministrowi następujące zagadnienie.

Kampania Przeciw Homofobii, jedna z wiodących organizacji społecznych przeciwdziałających dyskryminacji lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transpłciowych (LGBT), przedstawiła postulat dokonania zmian w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. nr 88, poz. 553, z późn. zm.) (dalej: kk), które miałyby na celu wzmocnienie ochrony godności osób LGBT oraz poszanowania ich nietykalności cielesnej. Według Stowarzyszenia, polskie prawo karne nie chroni w odpowiedni sposób przed homofobiczną mową nienawiści i przestępstwami nienawiści wobec osób o odmiennej orientacji seksualnej. Kampania Przeciw Homofobii wnosi o zmianę następujących przepisów Kodeksu karnego: art. 119 § 1, w ten sposób, aby karalne stało się stosowanie przemocy i gróźb ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową, art. 256 § 2 i 3, gdzie karalne stałoby się rozpowszechnianie lub publiczne prezentowanie treści mogących wywołać nienawiść na tle orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej oraz art. 257, gdzie penalizowane byłoby publiczne znieważanie grupy ludności albo poszczególniej osoby na tle orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej.

Wobec dość licznych, niepokojących przypadków występowania aktów przemocy werbalnej lub fizycznej wobec osób LGBT oraz doniesień o niewystarczających środkach ochrony prawnej pozostających w dyspozycji osób pokrzywdzonych, wydaje się, że na szczególną uwagę zasługują postulaty zmiany art. 256 § 2 i 3 i art. 257 kk. Przepisy te penalizują obecnie nawoływanie do nienawiści oraz publiczne znieważanie na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych czy religijnych.

Profesor Andrzej Rzepliński w Raporcie nt. homofobii i dyskryminacji ze względu na orientację seksualną w Polsce (*Legal Study on Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation - Poland*) z kwietnia 2008 roku, przygotowanym dla Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej, podnosi, że osoby dyskryminowane ze względu na orientację seksualną są ofiarami podobnie, jak grupy wymienione w obu przepisach. Zauważa też, że obecna ochrona przed mową nienawiści motywowaną odmienną orientacją seksualną, oparta jedynie na generalnych zasadach kk, a więc głównie na art. 212 kk, a także zawartych w Kodeksie cywilnym przepisów dotyczących ochrony dóbr osobistych, nie jest wystarczająca. Podkreśla, że na zróżnicowanie ochrony wpływa również fakt, iż przestępstwa z art. 256 i art. 257 kk ścigane są z urzędu, a przestępstwo zniesławienia z art. 212 kk - z oskarżenia prywatnego, co stawia dodatkowy warunek w postaci aktywności pokrzywdzonego. Autor Raportu stwierdza, że nie ma podstaw, aby obejmować poszczególne mniejszości różnym stopniem ochrony i rozróżniać przestępstwa na tle etnicznym czy wyznaniowym od dyskryminacji ze względu na orientację seksualną czy tożsamość płciową. Korzeni takiego rozróżnienia upatruje w źródłach polskiego kodeksu karnego, który powstawał w okresie, gdy problem homofobii nie był nagłaśniany, a późniejsze działania legislacyjne nie były nakierowane na rozszerzenie liczby mniejszości podlegających silniejszej ochronie prawem karnym.

Do podjęcia inicjatywy w kwestii rozszerzenia zakresu unormowania penalizującego „mowę nienawiści” mogą skłaniać ponadto liczne rekomendacje organizacji międzynarodowych. Pozwolę sobie zwrócić uwagę na kilka takich dokumentów:

1. Memorandum do polskiego rządu z dnia 20 czerwca 2007 r., dotyczące oceny postępu implementacji zaleceń Komisarza Praw Człowieka Rady Europy, w którym zwraca się uwagę polskich władz na konieczność podwyższenia standardów ochrony prawnej osób dyskryminowanych ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową. Postuluje

się wprowadzenie środków prawnych, które miałyby umożliwić walkę z mową nienawiści.

2. Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie nasilenia przemocy powodowanej rasizmem i homofobią w Europie z dnia 12 czerwca 2006 r. wzywa państwa członkowskie do zaostrzenia kar za zachowania homofobiczne i zbliżenia sposobu ich penalizacji we wszystkich krajach Wspólnoty.
3. Raport Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej „Homofobią i dyskryminacja z powodu orientacji seksualnej w krajach członkowskich Unii Europejskiej” z 2008 roku wśród działań, jakie powinny zostać podjęte przez państwa członkowskie, wymienia wprowadzenie odpowiednich przepisów prawa karnego, które miałyby penalizować mowę nienawiści, zachowania dyskryminujące osoby ze względu na ich orientację seksualną oraz tożsamość płciową. Zaleca ujednoczenie tych kwestii w prawie wspólnotowym i w systemach prawnych poszczególnych państw członkowskich Unii Europejskiej, wzorując się na sposobie, w jaki zostały uregulowane sprawy ksenofobii i rasizmu w prawie UE. Raport zwraca uwagę na zagrożenia dla swobody i bezpieczeństwa obywateli, które są związane z występowaniem wyżej wymienionych zjawisk.
4. "Report of the working group on the Universal Periodic Review. Poland" przedstawiony Radzie Praw Człowieka ONZ w kwietniu 2008 roku zaleca Polsce przyjęcie ustawodawstwa antydyskryminacyjnego, którego zakres obejmowałby wszystkie mniejszości, w tym osoby dyskryminowane ze względu na tożsamość płciową i orientację seksualną.

Mając powyższe na względzie, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o *Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz.147 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości podjęcia prac legislacyjnych mających na celu postulowaną nowelizację Kodeksu karnego, która miałaby zapewnić skuteczniejszą ochronę praw i wolności członków wszystkich mniejszości narażonych na zachowania o charakterze dyskryminacyjnym. Będę wdzięczny za informowanie mnie o wszelkich inicjatywach i działaniach podejmowanych w tej sprawie.

Łukasz Wyrostek
Przewodniczący